

Vantaa pyöräillen

Sisällysluettelo

Pyöräillen Länsi-Vantaalla
Pyöräillen Keski-Vantaalla
Pyöräillen Itä-Vantaalla
Jokamiehenoikeudet
Pyöräile turvallisesti!

1.4.2009

Vantaan kaupunki
Maankäyttö ja ympäristö
Ympäristökeskus
Pakkalankuja 5, 01510 Vantaa
sähköposti:
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Teksti:
Jaakko Vähämäki,
Hanne Siikström

Taitto: Ritva-Leena Kujala
Kansikuva: Sakari Manninen
Vantaan kaupungin paino 2009

Tervetuloa tutustumaan Vantaan luontokohteisiin

Tässä oppaassa esitellään vantaalaisia luontokohteita, kuten lehtoja, soita, metsiä, kallioita, koskia, lintuvesiä ja perhosniittyjä. Mukana on myös pinta-alaltaan laajoja alueita, joissa on pyöräretken ohessa mahdollisuus patikointiin. Luontokohteiden lisäksi opas esittelee joi-takin kulttuurihistoriallisia paikkoja, jotka toimivat esi-merkkeinä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta ja kulttuurin sopeutumisesta luontoympäristöön. Useim-mat kohteista tarjoavat elämyksiä ympäri vuoden.

Pyöräilyoppaan kohteet on valittu asutusalueiden lähi-ymäristöistä, mutta mikään ei estä innokasta pyöräili-jää poikkeamaan myös muille Vantaan pyöräilyreiteille ja tutustumaan omin avuin lähiluontoon. Varsinkin Seu-tulassa, Riipilässä ja Vestrassa on laajoja alueita hyvine luontokohteineen, jotka puuttuvat tästä oppaasta.

Oppaan esittelemät pyöräilyreitit kulkevat sekä pääl-lystettyjä pyöräteitä ja pyöräilyverkoston osana toimi-via kadun ja tienpätkiä että metsäisiä reittejä pitkin.

Reittien varrella on muutama kulkueste, useimmiten puomi, joiden tarkoituksena on estää moottoriajoneu-voliikenne kyseisellä alueella. Kulkuesteet on osoitet-tu pyöräilyoppaan kartoissa ja ne voi ohittaa pyöräillen tai ainakin polkupyörää taluttaen. Pyöräilyreitit voidaan aloittaa tai lopettaa mistä kohdasta tahansa ja kulkea kumpaankin suuntaan. Oman valinnan mukaan reitis-tä voi myös kulkea vain osan tai kiertää sen kokonaan. Karttaan on myös sinisellä merkitty seudullisen pyöräi-lyverkoston pääreitistöä helpottamaan oman pyöräily-reitin suunnittelua.

Pyöräilyoppaan kohdetiedot ja pyöräilyreitit on tarkas-tettu ja päivitetty ajan tasalle vuonna 2009. Pyöräily-opas Vantaan luontoon tarjoaa monimuotoisen kuvan Vantaan lähiympäristöstä. Matkan varrella kannattaa olla silmät ja korvat tarkkoina. Kaupunkimaisessa luon-nossa liikkuu paljon eläimiä ja lisäksi matkan varrella löytyy monia tutustumisen arvoisia rakennuksia, erikoi-sia puita ja kukkivia kasveja. Tervetuloa tutustumaan!

Pyöräillen Länsi-Vantaalla

Kuva: Jaakko Vähämäki

15

Pynnösantie

Turvetie

19

PIISPANKYLA
BISKOPSBÖLE

VIINIKKALA
VINIKBY

Vantaa

Kehä III

MYLLYMAKI
KVARNBACKA

16

17

Ring III

Vanha Nummijärventie

Vanda ä

Kuninkaantie

18

MARTINLAAKSO
MARTENSDAL

ASKISTO
ASKIS

Frimetsä
Friskogen

PETIKKO

Tiilitie

14

13

Pikkujärvi
Laiträsk

12

VARISTO
VARISTORNA

VANTAANLAAKSO
VANDADALEN

Sivolan
tekojärvi

Sälböle
bassäng

11

Vanhankyläntie
Almonitie

HAMEENKYLA
TAVASTBY

10

Hämmentinnerväylä

Mätälöja

KAIVOKSELA
GRUVSTA

1

MYYRMAKI
MYRBACKA

VAPAALA
FRIHERRS

Raappavuori

Vaskivuori

2

1 Silvolan kaivosalue

Kaivoksen alue on kulttuurihistoriallisesti merkittävää seutua. Vanha teollisuus on jättänyt alueelle jälkensä. Nykyisen kerrostaloalueen länsipuolelta, metsäiseltä mäeltä löydettiin rautamalmiesiintymä jo vuonna 1744. Paikalle perustettiin rautakavos ja samana vuonna aloitettiin rautamalmien louhinta, jota jatkettiin aina vuoteen 1866 saakka. Nykyisin kaivostoiminnasta on muistona 12 kaivoskuilua, joista syvin on pohjoisin ns. Linderin kaivos (51 metriä), sekä muutama pieni louhos. Kaivosalue on muinaismuistolain suojaama.

Kaivosalueeseen liittyy joukko tarinoita, joiden mukaan kaivannot ovat saaneet nimensä. Vuorimestarin jättiläismäisen kaivoskuilun yli loikkaa tarun mukaan ratsastaja aina täydenkuun aikaan. Härkäkaivokseen on puolestaan pudonnut sonninkulikka ja Lammaskaivos on koitunut sinne pudonneen lampaan turmaksi. Alueella on myös neitsytkäivos, jonka reunalla kertomusten mukaan hylätty nuori neito usein istuu mietteliäänä.

2 Eläinten alikulkuväylä Vaskivuorentiellä

Vantaan kaupunki on rakentanut Vaskivuorentien ali eläimille kulkuväylän, joka on osoitettu liikennemerkillä. Alikulusta hyötyvät lähinnä pienet nisäkkäät. Hollannissa on toteutettu samaa ajatusta esimerkiksi rakentamalla vihersilloja teiden yli. Näille laajoille vihersilloille on istutettu puita ja pensaita. Alikulut ja sillat toimivat luonnon eläimille tärkeinä ekologisinä yhteyksinä laajempien luontoaluiden välillä.

Neitoperhonen purtojuurella.

Kuva: Oula Salokannel

3 Mätäoja

Laaksossa virtaava Mätäoja on noin kolme tuhatta vuotta sitten ollut Vantaanjoen lasku-uoma. Maanpinnan hitaasti kohotessa Mätäojan uoma on jäänyt kuivulle, soistunut ja kasvanut umpeen. Rehevöitymistä on osaltaan lisännyt 1960-luvulle saakka toiminut Kaivoksen vedenpuhdistuslaitos.

Nykyisin Mätäojaan juoksutetaan vettä Silvolan tekoaltaasta veden pinnan nostamiseksi kuivina aikoina. Toisaalta puroa ympäröivien suurten asuinalueiden laajat asfaltialueet ovat tuoneet mukanaan voimistuneet tulvat kovien sateiden aikaan. Nämä ovat osaltaan aiheuttaneet puiden kuolemista ranta-alueiden alavimmissa kohdissa. Kuolleet puut kuitenkin kuuluvat tulvaluhdan luontoon ja niillä usein elää hyvin monipuolinen hyönteis- ja kääpäälajisto. Mätäojan eliölajisto onkin ainutlaatuisen ja alueen suojelevarvo on suuri. Lahopuusta riippuvainen eliöstö on kuitenkin vähenemässä kovaa vauhtia ja lahoppuuta kannattaa luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi säästää missä vain mahdollista.

Mätäojan rantoja reunustavat määrät ja rehevät saraniityt ja pajukkoluhdat. Rannoilla tavataan muun muassa nuokkurusokkia sekä suoleväkköä. Harvinaisimpia kasveja ovat suovalkku ja isohierakka. Puron pohjoispään suolla kasvaa erityissuojeltava sääskenvalkku, jonka kasvupaikka on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi vuonna 2002.

Mätäojan rehevissä pajukoissa ja allikoissa voit tavata myös monenlaisia eläimiä. Pensaistossa laulevat muun muassa pajusirkut, kertut, rastaat, tiaiset sekä Suomen yleisimmät lintulajit peippo ja pajulintu. Puron varrella pesii uhanalainen pikkutikka ja sinne ovat löytäneet tiensä myös elinympäristöltään vaatelias luhtakerttunen, viitakerttunen ja pensassirkkalintu. Allikossa sillan ympärillä voi kesällä nähdä sorsaemoja poikueineen. Auringonlaskun aikoihin aloittavat laulunsa myös satakielet, jotka pesivät Mätäojan varrella melko tiheässä. Satakieli ja muut yölaulajat muodostavat alueelle tunnelmallisen äänimaiseman.

4 Jönsaksen kivikautinen asuinpaikka

Nisäkkäistä Mätäojalla on tavattu muun muassa piisami, minkki, vesimyyrä, jänis ja orava. Mätäojalla esiintyvistä hyönteisistä merkittävin on luonnonsuojelulain perusteella erityissuojeltava laji halavasepikkä, jota Vantaan lisäksi ei ole toistaiseksi löydetty mistään muualta maailmasta. Laji elää vanhoilla ja osittain lahonneilla halavilla ja mustuvapajuilla.

Mätäojan alueeseen kannattaa tutustua eri vuorokauden aikoina. Polkupyörän voi lukita sopivaan paikkaan ja tehdä kävelyretken alueen poluilla kaikessa rauhassa.

Sorsapari Mätäojalla

Kuva: Oula Salokannel

Mätäojan laakson länsireunalla sijaitsee eräs Suomen runsaslöytöisimmistä kivikautisista asuinpaikoista. Aivan nykyisen tehokkaasti rakennetun alueen kyljestä, maakerrosten alta, on paljastunut tietoja Vantaan varhaisimmista asutusvaiheista. Mätäojan länsipuolella lähes kaikki hiekkapohjaiset 30-35 metriä nykyistä merenpintaa ylempänä sijaitsevat mäet ovat olleet asuttuja esihistoriallisilla ajanjaksoilla. Vanhimmat asuinpaikat ovat Suomusjärven kulttuurin ajoilta 5500 eaa. ja nuorin esihistoriallinen asutusvaihe sijoittuu ajanlaskun vaihteen tienoille.

Jönsaksen kivikautiselta asuinpaikalta on löydetty esimerkiksi tarveesineitä, kuten kirveitä, talttoja ja kauriini koristeltuja saviastioita. Alueelta on kaivettu esiin runsaasti myös kiinteitä muinaisjäännöksiä, muun muassa 70 eriaikaista tulisijaa. Merkittävin löytö on 23 hautaa käsittävä Suomusjärven kulttuurin (8300–5000 eaa.) punamultahautakalmisto, jonka haudoista yksi on rekonstruoitu Myyrmäki-talon aulaan. Jönsaksenmäen pohjoisrinteestä on puoles-

taan löydetty merkkejä nuorakeraamisen kulttuurin (2500–2000 eaa.) asumuksista.

Kuva: Anna Ojala

5 Vaskivuoren kalliomäki

Vaskivuoren kalliomäki kohoaa korkeuksiin aivan Mätäojan laakson itäpuolella. Vaskivuori on merenlahden ja muinaisen Vantaanjoen rantavuori, jonka alarinteiltä on löydetty kivikautisia asuinpaikkoja. Nykyisin Vaskivuori muodostaa hämmästyttävän luonnomukaisen hengähdyspaikan keskellä asutusta.

Vaskivuoren pohjoispäässä Mätäojan varrella kasvaa reheviä korpia. Puustona on muun muassa harmaaleppää ja tervaleppää. Aluskasvillisuutena on esimerkiksi kurjenjalkaa, raatetta, suo-orvokkia ja karpalaa.

Ylempänä Vaskivuoren rinteillä on komeita kuusia ja lehtometsää. Lahopuilla elää koko joukko uhanalaisia tai harvinaisia kääpälajeja. Mätäojan ylittävien siltojen kohdalta voi nähdä pidemmälle pensaikon sisään. Paikoin tervaleppien ja pajupensaiden alla on runsaasti järviruokoa ja komeakukkaista kurjenmiekkää. Lisäksi pajukon alla leviävät todella laajat vehkakasvustot.

Vaskivuori

6 Gubbmossen

Gubbmossen on hyvin säilynyt pieni suo, joka on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla vuonna 2003. Suolta löytyvät yleisimmät suokasvit ja useita suon perhoslajeja, mutta varsinaisille suolinnuille se, kuten Vantaan muutkin suot, on liian pienialainen. Esimerkiksi lirot, kapustarinnat ja muut tyypilliset suolintulajit vaativat useiden neliökilometrien suuruisen allikkoisen suon viihtykseen. Varsinaisen Gubbmossenin suoalueen pohjoispuolella on lehtomainen rinne, joka myös kuuluu rauhoitettuun alueeseen. Luontoarvoja on myös suon itäpuolella, missä pienehkön ojan tuntumassa kasvaa paikallisesti huomionarvoinen lähdetähtimö.

7 Linnaisten-Hämevaaran ekologinen käytävä

Furumossenin rämeen itäpuolella on noin kilometrin levyinen pohjois-eteläsuuntainen metsäalue. Alue muodostaa yhden tärkeistä ekologisista käytävistä pääkaupunkiseudulla. Ekologinen käytävä tarkoittaa luonnonmukaista viheryhteyttä laajojen eläimistöltään rikkaiden alueiden välillä. Käytäviä pitkin eläimet voivat siirtyä alueelta toiselle tai asuttaa uusia alueita. Linnaisten-Hämevaaran ekologinen käytävä välittää eläinten liikkumista Hämeenkylässä pohjoisilta alueilta Leppävaaran, Laajalahden ja Etelä-Espoon suuntaan. Kettu, mähkä ja lumikko sekä monet muut pikkunisäkkäät saattavat käytävän turvin asuttaa alueita, missä niitä ennen ei ole ollut. Käytäväalue muodostaa myös linnuille leviämismahdollisuuden asutuksen tuntumaan.

8 Furumossenin räme

Furumossenin räme sijaitsee Rajatorpantien kyljessä. Suo on aikaisemmin ojitettu ja tämä on kuivattanut rämettä jonkin verran. Puusto on korkeampaa ja turve kuivempaa kuin luonnontilaisella isovarpuisella rämeellä. Mänty on valtapuuna suolla. Rämeelle on tyypillistä varvuston runsaus. Täällä suon pintaa peittävät muun muassa

suopursu, juolukka, muurain, mustikka, puolukka, karpalo, kanerva, suokukka ja tupasvilla. Lisäksi suolla esiintyy rahkasammalia. Suoalueen kuivumisen seurauksena myös seinäsammalien määrä on paikoitellen lisääntynyt.

Kuva: Oula Salokannel

9 Tuomelan tammimetsä

Tuomelan tammimetsässä voi tutustua jaloihin lehtipuihin. Kohde on Vantaan yleiskaavassa määritelty luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi ja se toimii osana maakunnallisesti tärkeää ekologista käytävää Furumossenin ja Soltorpin luonnonsuojelualueiden välillä. Alueella kasvaa vanhoja tammia, lehmuksia ja vaahteroita. Pensaskeroksessa voit tunnistaa esimerkiksi pähkinäpensaita. Kenttäkeroksessa puolestaan kukkivat esimerkiksi valkovuokko, kielo, metsäkurjenpolvi, mäkiminttu ja kevätlinnunherne.

Alueen pesimälinnustoon kuuluvat muun muassa pähkinähakki, lehtopöllö, sirittäjä, närhi ja puukiipijä. Hämärän aikaan puiden lomassa voi havaita myös lepakoita, kuten viiksisiippoja. Alueen lehtipuilla elää myös monia huomionarvoisia perhoslajeja, kuten esimerkiksi kaunis ja kookas häiveperhonen. Laji on silmälläpidettävä päiväperhosharvinaisuus, jota on tavattu Suomessa säännöllisesti vasta 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Muista alueen perhoslajeista mainittakoon silmälläpidettävä aaltoritariyökkönen ja sen sukulaislaji kulmaritariyökkönen.

10 Tuomelan koulun vanhan tammetsä

Vantaan eteläosat kuuluvat niin kutsuttuun tammivyöhykkeeseen, jossa tammi on ennen ollut huomattavasti yleisempi puu kuin nykyisin. Edelleen tammia esiintyy luonnonvaraisena etenkin rehevillä kasvupaikoilla. Ilmaston lämpeneminen lisää tulevaisuudessa tammen ja muiden jalopuiden menestymismahdollisuuksia Suomessa.

Tammea on suosittu pitkään pihapuuna ja siksi vanhat tammetsä ovat säilyneet monin paikoin asutuksen tuntumassa. Tuomelan koulun kohdalla on useita arvokkaita puita, kuten pihapiirissä kasvavat suuret tammetsä ja kuuset. Myös tammetsä riippuvainen hyönteislajisto on hyvin runsas. Suurin osa hyönteisistä on kovakoriaisia ja yöperhosia, mutta onpa joukossa kaunis päiväperhonenkin, tammimopsasiipi.

11 Pitkäjärvi

Pitkäjärven Vantaan puoleinen osa muodostaa merkittävän levähdys- ja ruokailupaikan muuttaville kahlaajille ja sorsalinnuille huhti-toukokuussa sekä uudelleen syysmuuton aikaan syys-lokakuussa. Ainakin tällöin kannattaa poiketa Pitkäjärven lintutornille. Tornille pääsee Uudenkyläntieltä Kehä III:n ylikulkusillan kautta. Keväällä voi yhdellä retkellä nähdä saatoja sorsalintuja. Alkusyksystä puolestaan järvellä lepäilee harmaahaikaroita ja loppusyksystä laulujoutsenia. Harvinaisin Pitkäjärvellä tavattu lintulaji on ruskosotka. Uhanalainen pikikutikka pesii alueella käyttäen ravintonaan lahoavissa lehtipuissa eläviä toukkia sekä talvisin järviruokokasvustossa talvehtivia hyönteisiä.

Kuva: Oula Salokannel

Tuomelan pähkinäpensaita.

12 Kakolanmäki

Kakolanmäki on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kallioalueeksi. Mäen lakialueen kalliolla kasvaakin varsin edustavaa kasvilajistoa, kuten kissankäpälää, kalliokieloja ja mäkitervakkoa.

Kakolanmäen metsät ovat kulttuurivaihteisia mustikkatyypin ja lehtomaisia metsiä. Aluskasvillisuutena kasvaa mustikkaa, käenkaalia, vadelmaa, hiirenporrasta, sananjalkaa, metsäalvejuurta ja sinivuokkoa. Alueella on myös yksittäisiä tammia ja alarinteillä komeilevat pähkinäpensaat.

Kakolanmäen korkeimmalla kohdalla, noin 59 metriä merenpinnan yläpuolella, on 9000 vuoden ikäinen Itämeren Ancyylusjärvi -vaiheen aikana muodostunut rantakivikko. Kivikko on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla vuonna 1988. Lisäksi vuonna 1992 Kakolanmäellä on rauhoitettu viisi pienialaista paikallisesti arvokasta katajaketoa.

Tälle mielenkiintoiselle alueelle pääsee helposti pyörällä tukiaseman mastolle vievää tietä myöten.

13 Pikkujärvi

Pikkujärvi on arvokas lintukosteikko. Aikoinaan sen paikalla ja ympäröivillä pelloilla oli "oikea" järvi. Järven pinta kuitenkin laskettiin, jotta alueelle saataisiin lisää viljelymaata. Koko aluetta ei kuitenkaan voitu kuivattaa ja seurauksena oli rehevän kosteikkoalueen syntyminen. Pikkujärven pinta-ala on 20 hehtaaria, jossa vapaita vesipintaa on hyvin vähän. Järveä ympäröivät laajat maaduntaniityt sekä lähes joka puolella kasvavat ruohokorpimaiset, upottavat paju- ja koivupensaikat.

Pikkujärvellä on erittäin runsas ja monipuolinen kosteikkolinnusto. Sorsalinnuista alueella pesivät muun muassa heinäsorsa, haapana, tavi, heinätavi, tukkasotka ja lapasorsa. Rantakanoista alueella on tavattu nokikana, luhtahuitti, luhtakana ja liejukana. Uhanalainen ruisrääkkä narisee kesäisin kosteikkoalueen eteläosassa ojan varressa. Myös ruskosuohaukka ja nuolihaukka pesivät alueella.

Hermanskärin kalliot

14 Petikonmäen ja Hermanskärin kalliot

Petikonmäeltä ja Hermanskärin kallioilta nähdään pesimäaikaan vuosittain paljon petolintuja. Alueelta on kuitenkin löytynyt vain varpushaukan pesiä, joka on vakituinen pesijä alueen pienissä korpisoistumissa. Petikonmäen ja Hermanskärin kalliot ovat hyviä lintujen kevät- ja syysmuuton tarkkailupaikkoja.

Petolintujen pesimäpaikkoja on

Petikossa myös Hoorikin eteläpuolisella mäellä. Tällä mäellä pesänsä pitävät hiirihaukka ja mehiläishaukka.

Linnustoltaan erittäin arvokas kohde on myös lähistöllä sijaitseva Karhusuon pohjoispuolinen kallioalue, missä esiintyy valtakunnallisesti uhanalainen kehrääjä sekä paikallisesti huomionarvoinen kulorastas.

Kuva: Oula Salokannel

15 Pyymosan lehto

Aivan tien kupeessa, läntisille pelto-alueille aukeavassa rinteessä, sijaitseva Pyymosan lehto, joka on monipuolinen pähkinälehtoalue. Alueen pohjoispäässä kasvaa järeitä kuusia ja koivuja. Pensaskerroksessa on yleisistä pähkinää, kuusamaa, näsiä, lehmuksia, koiranheittä ja vaahteran taimia. Aluskasvillisuutena kasvaa melko yleisiä lehtolajeja, kuten valko-vuokkoa, lehtokortetta ja käenkaalia, mutta joukosta löytyy myös harvinaisempia lajeja, kuten melko laajalti esiintyvä lehtosinjuuuri. Lehdon eteläpuolella pellonreunoissa elää kookas, valtakunnallisesti uhanalaiseksi kasviksi luokiteltu hirvenkello.

Pyymosan alueella ovat talvehtineet valkohäntäpeurat ruokintakatoksen turvin. Lehdon linnusto on monilajinen. Vantaan kaupungin omistama Pyymosan lehto (13,5 ha) on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla vuonna 1994. Se kuuluu myös valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan ja on osa koko EU-alueen kattavaa Natura 2000 -verkostoa.

16 Pitkähaka

Pitkähaka on nimensä mukaan vanhaa hakamaata sekä pienpiirteistä maanviljelysmäisemää metsäsaarekkeineen. Alueella on vielä jäljellä harvinaisia niittykasveja etenkin pellon ja metsän reunavyöhykkeessä, missä kasvaa muun muassa ketoneilikkaa, kissankelloa, kannusruohoa, päivänsakkaraa ja särmäkuusmaa. Alueella on myös pieni mäkimintun esiintymä.

Pitkähakaan vanha kulttuurimaisema-alue on osa melko luonnontilaista metsäaluetta. Tällaiset laajat yhtenäiset metsäalueet ovat välttämättömiä eläinten liikkumiselle ja lisääntymiselle. Niinpä alueella viihtyy varsin monipuolinen eläimistö. Alueella tavattavia lajeja ovat muun muassa kettu, lumikko, kärppä, supikoira, siili, hirvi, valkohäntäpeura sekä hieman kauempänä Vestran luonnonsuojelualueella myös uhanalainen liito-orava.

Liito-orava esiintyi vielä kymmenisen vuotta sitten Vantaan luoteisosissa varsin runsaana, mutta on sittemmin voimakkaasti taantunut metsänhakkuiden ja myrskytuhojen harventamisessa metsissä. Kaupungin omis-

tamissa metsissä suojellaan uhanalaisten lajien elinympäristöjä. Suojelun tarkoituksena on estää kaupungin luontoalueiden lajiston köyhtyminen säilyttämällä häviämisaarassa olevien lajien elinympäristölaikkujen verkosto riittävän toimintakykyisenä.

Linnuista Pitkähakaassa esiintyy tavanomaisia kuusimetsien asukkaita, kuten tiaisia ja rastaita. Muista lajeista mainittakoon pyy, teeri, puukiiپیچ, punarinta, peippo, hippiäinen sekä uhanalaisten lajien listalle joutunut tiltalti. Petolinnutkin viihtyvät alueella. Mehiläishaukka pesii aivan ulkoiluteiden tuntumassa ja hieman kauempana ovat myös kana- ja varpushaukkojen pesäpaikat.

Pitkähaka

17 Kalliooperän murroslinja

Etelä-Suomen kalliooperässä on tällä kohdalla voimakas koillis-lounaisuuntainen murros. Siirroslinja on nähtävissä rannikolta Porkkalasta aina Lahden lähelle saakka. Siirroslinja erottuu maastosta kalliojyrkänteinä ja järviketjuina. Usein maantiet ja rautatiet noudattavat helppokulkuista murroslaakson pohjaa. Tällä alueella murroslaakson pohjalla ovat Pitkä- ja Pikkujärvi. Pohjoisempuna Vantaanjoki kääntyy noudattelemaan murroslinjaa Vantaankoskella, ja edelleen pohjoisempuna ovat Tuusulanjoki ja Tuusulanjärvi jatkaen koillis-loussaissuuntaista linjaa.

Tietä hieman eteenpäin metsässä pellonreunaa noudatellen kulkee kauris purolaakso. Alueen pohjoispäässä on tiheä tuomi- ja leppäpensaikko, jonka alla kasvaa lehtokasvillisuutta: vuohenputkia, angervoja, vadelmia, käenkaaleja, metsäalvejuuria, metsäkortteita, sinivuokkoja, kieloja, kevätlinnunherneitä ja valkovuokkoja. Lisäksi puron varressa, lähellä pellonreunaa, kasvaa komeita pähkinäpensaita.

18 Vehkalanmäki

Vehkalanmäki on vanha ylijäämämaiden läjitysalue, jonne on muodostunut läjityksen loputtua keto- ja niittykasvillisuutta. Mäki tarjoaa elinmahdollisuuden harvinaisillekin eliölajeille ja siellä esiintyy muun muassa valtakunnallisesti uhanalainen perhoslaji, viheryökkönen. Myös alueen muu hyönteislajisto on arvokas, sisältäen useita uhanalaisia perhos- ja kova-kuoriaislajeja.

Vehkalanmäen keto- ja niitykasvillisuus on muodostunut alueelle ennen kuin puut ja pensaat ovat ehtineet vallata aluetta. Puuston hoidon tavoitteena on jatkossakin pitää alue suurelta osin avoimena. Pääkaupunkiseudulla tällaiset joutomaa- eli ruderaattialueet toimivat kasveille ja eläimille kadonneiden paahteisten ja avoimien elinympäristöjen korvaajina. Lajisto ei kuitenkaan ole täysin samaa kuin paloharjuilla tai maatalouden luomissa avoimissa elinympäristöissä, sillä kasveissa on paljon puutarhalajeja ja rikkaruohoja.

Alueella pesii myös avomaan lintuja, kuten kiuruja ja niittykirvisiä sekä erikoisuutena pikkutylli, pieni kahlaa-

jalaji, joka on sopeutunut tulemaan toimeen myös ihmisen luomissa elinympäristöissä.

Vehkalanmäen ja teollisuusalueen väliin jäävässä korkeaa pajua kasvavassa kosteikossa viihtyy pääkaupunkiseudun tihein satakielikanta. Muista alueen lintulajeista mainittakoon viitasirkkalintu ja mustapääkerttu.

Kuva: Jaakko Vähämäki

19 Lehtomainen kangasmetsä

Korpitien eteläpuolella kasvaa lehdomaista kangasmetsää. Käenkaali-mustikkatyyppin metsässä, lehtipuiden seassa, on jokunen kuusi. Pensaskerroksessa on puuntaimien ja vesojen lisäksi muun muassa raitaa. Raidalla on merkitystä monien eliöeläinten ravintokasvina. Lisäksi sen runko toimii vanhemmiten kasvualustana useille jäkälä- ja kääpälajeille.

Pensaskerroksessa saattaa rehevillä alueilla myös esiintyä näsiää, lehtokuusamaa, puna- ja mustaheukkua. Varvusto on hyväkasvuista mustikkaa ja puolukkaa. Ruohovartisia lajeja on runsaasti. Alueella kasvaa muun muassa metsäkastikkaa, metsälauhaa, nuokkuhelmikkää, sormisaraa ja kevätippioppoa. Yrttimäisistä lajeista voidaan mainita metsäimmarre, oravanmarja, lillukka, käenkaali, metsämaitikka, nuokkutelvikki ja kulta-piisku. Luonteenomaisia kasveja alueella ovat myös lehdokki, sinivuokko, valkovuokko, metsäorvokki, ahomansikka, metsäkurjenpolvi ja keltamat. Sammaliston päälajeina ovat metsäkerrossammal ja seinäsammal.

20 Vantaankoski

Vantaankoski on vanha kulttuurihistoriallisesti arvokas paikka, jossa ovat ristenneet vanha Turun-Viipurin maantie ja Hämeen Härkätie. Kosken alue kyliineen on osa suurempaa maisemallista kokonaisuutta, johon kuuluu koko Vantaan jokilaakso. Koskessa on jo keskiajalta lähtien ollut myllyrakennuksia ja 1800-luvulla kosken voimaa ryhdyttiin käyttämään teollisuuden tarpeisiin.

Kosken etelärannalla rantakasvillisuus on melko luonnontilaista. Suurten kuusten alla kasvaa leppää, tuomea, paatsamaa ja seljaa. Vesirajan rantaniityillä viihtyvät muun muassa viiltosara, mesiangervo, korpikaista, rentukka, kurjenmiekkä, keltaängelmä, nokkonen ja hiirenporras. Niemessä puolestaan kasvaa runsaasti vaahteraa, joka varsinkin syksyllä värittää maisemaa. Seljan lisäksi alueelle on aikanaan levinnyt muitakin kulttuurikasveja, kuten illakko, harvinainen varsankello ja suopayrtti.

Talvisin sulassa koskessa sukellevat pienet mustavalkoiset linnut ovat koskikaroja, jotka viettävät talveaan täällä "etelässä". Kesäksi ne

muuttavat pohjoiseen Ruotsin ja Norjan tunturipuroille. Alkukesästä matalla veden päällä lentää rantasipi ja polulla keikuttelee pyrstöään västäräkki. Illalla auringonlaskun aikaan aloittaa kuuluvan laulunsa satakieli. Kesäaikaan saatat kuulla joen rannassa vaikkapa kultarinnan, pensas-

kertun, leppälinnun tai punavarpuksen laulua.

Koskea on viime vuosina kunnostettu arvokaloille sopivaksi. Myös kosken patorakennelma on korjattu ja kosken ympäri on rakennettu polku.

Vantaankoski

Kuva: Seppo Niva

Pyöräillen Keski-Vantaalla

Kartanonkoski

21 Pitkäkoski

Pitkäkoski aarnimaisine metsineen edustaa Vantaan alkuperäistä joki- luontoa. Joessa on noin kilometrin mittainen koskijakso, joka talvisinkin pysyy pääosin sulana. Jokea reunustavat molemmin puolin vanhat kuusimetsät, paikoin komeat rantalehdot.

Alueen maisema muuttuu vuoden- aikojen ja vuorokauden ajan mukana voimakkaasti, joten paikalla kannattaa vieraillla vaikka syksyn väriloistos- sa tai kevään ja kesän kasvillisuuden vehreydessä. Aina koski ja rantamet- sä näyttävät hieman erilaisina.

Alueen puusto on komeaa, jopa 120-vuotiaita jylhiä kuusia. Etenkin alueen itäpään lehtoalueella kasvaa muun muassa päihinäpensaita, koi- ranheisiä, taikinamarjoja, sini- ja val- kovuokkoja, nuokkuhelmikkää ja ora- vanmarjoja. Puronotkelmissa rehotta- vat komea kotkansiipi ja muut saniai- set sekä kuusama ja paatsama, jotka ovat useiden mittariperhoslajien tär- keitä ravintokasveja.

Pitkäkosken itäosan kosteammis- sa lehdossa kasvaa myös korpim- arretta, virmajuurta ja lehtopalsa- mia. Rannassa on suurehkoja kiviä ja niiden välissä runsaasti rentukkaa,

viiltosaratuppaita ja angervoja. Tyypil- isiä lajeja alueella ovat myös mukula- leinikki, ranta-apila, rantatädyke, kel- taängelmä, kurjenmiekkä, lehtotähti- mö ja hiirenporras.

Joen rantojen vanhoissa puissa elää runsaasti erilaisia hyönteisiä, joi- ta esimerkiksi tikat ja pikkulinnut käyt- tävät ravinnokseen. Linnusto onkin alueella hyvin tiheä. Satakieli, musta- pääkerttu ja kultarinta pesivät alueel- la vuosittain. Harvinaisimpana, mut- ta epäsäännöllisesti esiintyvänä pe- simälajina laulelee rinnekuusikoissa idänuunilintu. Talvisin sulapaikoissa sukeltelevat koskikarat ovat muutto- matkallaan etelässä. Niiden pesimä- paikat sijaitsevat Skandinavian tun- turialueilla.

Pitkäkosken alueella on myös var- sin suuria muurahaispesiä, joiden rakentamiseen muurahaisyhdyskun- nalta on kulunut vuosikymmeniä.

Pitkäkoskin keskeisimmät ranta- alueet on molemmin puolin jokea rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla jo vuonna 1983. Lisäksi Vantaan kau- punki on rauhoittanut Pitkäkosken sillan länsipuolella sijaitsevan noin 4,5

hehtaarin rantalehdon vuonna 2007. Luonnonsuojelualueeseen kuuluvaa istutuskuusikkoa on harvennettu alu- eelle hyväksytyin hoitosuunnitelman mukaisesti puuston järeyttämiseksi ja pohjakasvillisuuden elvyttämiseksi. Sähkölinjan alla olevaa niittyä hoide- taan avoimena perhosniittynä. Tuomet on jätetty kasvamaan, koska ne ovat tärkeitä ravintolähteitä monille perhos- ja lintulajeille.

Pitkäkosken suojelun alueen lisäksi kannattaa tutustua myös Helsin- gin puolella sijaitseviin luonnonsuo- jelualueisiin; Haltialan aarnialueisiin, Niskalan Arboretumiin ja Ruutinkos- keen. Kaikki nämä suojelun alueet yh- dessä Tammiston luonnonsuojelun alueen kanssa muodostavat paikallisen suojelun alueiden verkoston, joka on kokonaisuutena tärkeämpi luonnon monimuotoisuudelle kuin mikään alue yksinään. Näillä suojelun alueilla elävien hyönteis- ja muidenkin eliölajien paikalliset lajiyhdistöt tukeutuvat toinen toisiinsa, muodostaen yhdessä ver- koston, joka todennäköisemmin säilyy, vaikka joltakin yksittäiseltä alueel- ta jokin laji tilapäisesti katoaisikin.

Pitkäkoski

22 Historiallinen Kuninkaantie

Ylästöntie kulkee tällä kohdalla samalla paikalla kuin vuosisatojen ajan on kulkenut Kuninkaantie, vanha Turku-Viipuri-tie. Rajapaikkatietojen mukaan tie on kehittynyt viimeistään 1300-1400-lukujen vaihteessa ja se yhdisti Ruotsin suurvallan läntiset ja itäiset alueet toisiinsa. Tie alkoi Oslosta kulkien Tukholman ja Maarianhaminan ja edelleen saariston kautta Turkuun. Turusta reitti jatkui halki Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Kymenlaakson rannikkoalueiden aina Viipuriin ja Pietariin asti.

Kuninkaantien varrella, Vantaan rantapelloilla on ollut myös useita kivikauden aikaisia asuinpaikkoja. Pelloilta on löydetty kivikirveitä, saviruu-kun kappaleita, pyydettyjen eläinten luita ja muita kivikautisia esineitä. Vantaanjoki toimi silloin yhdystienä mereen, josta kalastettiin ja pyydettiin hylkeitä. Ympäröivistä metsistä metsästettiin riistaa.

Myös alueen maatalousmaisema on huomionarvoinen. Keväällä oras värittää pellot kauniin vihreäksi. Juhannuksen aikoihin väriä maisemalle antaa myös keltaisena kukkiva rypsi.

Valmiina lainehtiva vilja ja värikkäät lehtipuut ovat tunnusomaisia syksyn värejä. Myös Krakanojan varret ovat etenkin keväällä tuomen kukinta-aikaan kaunista katseltavaa. Ojassa on joskus havaittu saukko, joka asustaa Vantaanjoen yläjuoksulla ja tekee sieltä käsin pitkiä vaelluksia Vantaalle asti.

Backaksen kartano

23 Backaksen kartano

Puutarhan ympäröimänä suurten jalojen lehtipuiden katveessa on Backaksen kartanon päärakennus. Rakennuksen runko on valmistunut vuonna 1818 ja kartanon siipirakennus seuraavalla vuosisadalla, vuonna 1944. Kartanon kupeeseen rakentunut Talouskeskus kuuluu oleelliseen osana Backaksen kulttuurimaisemaan. Karjarakennus ja navetta ovat 1920-luvulta ja työväen asuinrakennukset samoilta ajoilta.

24 Kartanonkoski

Aivan Backaksen tuntumassa sijaitsee Kartanonkoski, Pakkalan puutarhakaupunki. Kartanonkosken alue muodostaa kauniiden tilojen helminauhan: aukioita, katuja, pihoja ja puistoja. Talojen luonne ja muodot ovat pelkistettyjä, mutta niillä on yhtymäkohtia paikan historialliseen luonteeseen. Voisikin sanoa, että Kartanonkoskella nykyaika ja historia kohtaavat toisensa varsin luontevasti.

Illepuisto Kartanonkosken sydämessä on myös tutustumisen arvoisen kohde.

25 Tammiston luonnonsuojelualue

Asutuksen ja peltojen keskeltä nousee Tammiston metsämäki. Tammisto on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla vuonna 1946. Kaupungin ympäristökeskus hoitaa aluetta alueellisen ympäristökeskuksen hyväksynnän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti. Mäelle on rakennettu liikkumista ohjaavia ja luontoon tutustumista helpottavia polkuja, pitköspuita, levähdyspaikkoja ja muita rakenteita.

Nykyisin tammia on runsaasti alueen keski- ja länsiosissa. Puustossa on sekapuustona koivua, tuomea, pihlajaa, vaahteraa ja harmaaleppää. Paikoitellen mäellä kasvaa erittäin tiheässä kookkaita pähkinäpensaita. Pensaskeroksessa on koiranheisipensaita ja taikinanmarjaa sekä tammen ja vaahteran taimia. Aluskasvillisuudessa on kuivien lehtojen lajeja, kuten esimerkiksi valkovuokkoa, oravanmarjaa, käenkaalia, sinivuokkoa, tesmaa ja kevätlinnunhernettä.

Tammistonmäellä on kauniita ja reheviä kallioketoja, joilla komeilevat muun muassa isomaksaruohoa, kiskänkäpäliää, mäkitervakkoa, kalliokie-

loa ja keto-orvokkia.

Tammistosta on myös löydetty neljä Etelä-Suomessa vähälukuista ja uhanalaista kääpäsiementä, ruostekääpä, rikkikääpä, häränkieli ja sokkelokääpä. Lajit ovat sidoksissa tammeen ja varsinkin sokkelokääpä on erityisen huomionarvoinen laji.

Kääpien ohella luonnonsuojelun kannalta Tammiston merkittävimpinä eliölajeja ovat tammesta riippuvaiset hyönteiset. Erityisen huomionarvoisia ovat kaksi pikkuperhosten ryhmään kuuluvaa Suomessa vähälukuista perhoslajia, paistelatakääriäinen ja keltaripsipussikoi, joiden ainoa tai lähes ainoa esiintymispaikka Tammisto on. Lisäksi Tammistossa esiintyy useita harvinaisia vain Etelä-Suomessa eläviä mittariperhos- ja yökköslajeja.

Runsaina esiintyviä perhoslajeja puolestaan ovat esimerkiksi jäkälätammiyökkönen, suruyökkönen sekä hohtopensas yökkönen. Monet epä säännöllisesti esiintyvät tai vaeltavat perhoslajit löytävät myös vuosittain tiensä Tammistoon. Harvinaisimmista perhoslajeista mainittakoon alueen

niityltä vuonna 2000 löytenyt suurikokoisiin nokkosperhosiin kuuluva kirsiikkaperhonen.

Tammiston pesimälinnustoa on kartoitettu yksityiskohtaisesti vuosina 1987 ja 2001. Tällä ajanjaksolla merkittävin muutos oli uhanalaisen pikkutikan ilmestyminen pesimälajistoon. Muuten lajisto ja linnuston tiheys olivat säilyneet hämmästyttävän samanlaisina vuosikymmenen ajan.

Pääkaupunkiseudun lintuharrastajat retkeilevät Tammiston luonnonsuojelualueella säännöllisesti. Alueen on havaittu olevan vaellusten jälkeen tikkojen suosittu talvireiirikohde, missä 1990-luvulla ovat viipyneet useat valkoselkätikat ja muutama pohjanikka. Pähkinänakkelia on tavattu samoin vaellusvuosien jälkeisinä talvina. Palokärki ja käpytikka ovat alueen vakituisia asukkaita. Eteläisistä lajeista alueella on tavattu muun muassa nokkavarpunen ja kultarinta.

Tammiston eristyisyys ja pieni koko aiheuttavat sen, että monet tavallisetkin suurten metsäalueiden lintulajit, kuten pyy, hömötiainen, puukiipijä ja rautiainen, eivät esiinny alu-

eella, vaikka sopivaa pesimäympäristöä on tarjolla. Tästä huolimatta lintutiheys on suuri (787 paria/ km²) ja peipon osalta suorastaan ennätysellisen korkea (213 paria/ km²). Suomalaisen talousmetsän keskimääräinen lintutiheys on tätä huomattavasti alhaisempi.

Tammiston luonnonsuojelualueella koirat ja kissat on pidettävä kytkettyinä. Alueella ei saa ajaa polkupyörällä. Pyörä on jätettävä tutustumiskierroksen ajaksi johonkin alueen polkupyörätelineistä.

Kuva: Oula Salokannel

26 Kirkonkylänkoski

Kirkonkylänkoski on yksi Keravanjoen lukuisista koskista. Kosken rannalla sijaitseva punainen, hirsinen mylly on rakennettu vuonna 1898. Ensimmäinen tieto paikalla olleesta kylän yhteismylystä on kuitenkin jo vuodelta 1586. Myllykoskeen on rakennettu kalaporras, joka mahdollistaa kalojen nousun joen yläjuoksulle.

Kirkonkylänkosken rannalla kasvaa tiheä leppä-, koivu- ja pajuviidakko. Täällä viihtyvät monet lintulajit, kuten pajusirkku, lehtokerttu, pensaskerttu ja punavarpunen. Keväiltana kosken pauhun ylitse saattaa kuulla satakielelaulun.

Helsingin pitäjän kylämiiljö

27 Helsingin pitäjän kirkonkylä

Helsingin pitäjän kirkonkylän varhaisimmat vaiheet juontavat juurensa 1100-1200-luvuille, jolloin Vantaa sai ensimmäiset pysyvät asukkaansa. Tuolloin itäiselle Vantaalle asettui emämaasta Ruotsista, pääosin Helsinglandista, lähetettyjä siirtolaisia. Keravanjokea pohjoiseen vaeltaneet ruotsalaiset löysivät asuinpaikakseen rauhallisen poukaman nykyisen Pitäjän kirkonkylän alueelta. Uudet asukkaat asettuivat matalalle kummulle, siihen paikkaan, jossa joki tekee mutkan ja laajenee tynneksi allikoksi. Rehvästä jokilaaksosta saatiin raivattua viljajavat pellot.

Helsingin pitäjän kirkonkylä kasvoi, vaurastui ja vakiinnutti asemansa koko Keski-Uudenmaan suurimpana keskuksena. Tätä asemaa ei vuonna 1550 perustettu Helsingin kaupunkiaan heti pystynyt horjuttamaan. Vuosisatojen kuluessa Helsinki julistettiin valtakunnan pääkaupungiksi ja uudet liikennemuodot kehittyivät. Radanvarsitaajamat kasvoivat ja pitäjän kirkonkylä jäi syrjään. Pitäjän, myöhemmin maalaiskunnan ja kaupungin, keskus vaihtui. Aluksi keskuspaikkana oli Malmi, myöhemmin Tikkurila.

Kyläraitti vanhoine rakennuksi-

neen, kuusiaitoineen ja puuriveineen antaa yhä kuvan perinteisestä, tiivistä kylämiiljöstä. Alue on kokonaisuutena luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi.

Kivinen Pyhän Laurin kirkko on edelleen paikallaan kyläkummun reunalla. Kirkkoa ryhdyttiin rakentamaan 1480-luvulla ja se vihittiin käyttöön vuonna 1494. Näin ollen sen seinä- ja holvirakenteet ovat keskiaikaiset, muun ulkoasunsa kirkko on saanut 1893 raivonnan tulipalon jälkeen.

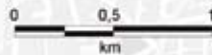
Kirkon ympärillä on säilynyt alkuperäisillä paikoillaan puolisen tusinaa taloa. Vanhimmat rakennukset ovat 1700-luvun alkupuolelta pääosan ollessa 1800-luvun alkupuolelta. Nykyinen pappila on rakennettu vuonna 1897 ja sen arkkitehtina toimi Theodor Höijer. Pappilan paikka on todennäköisesti pysynyt samana jo 1500-luvulta asti.

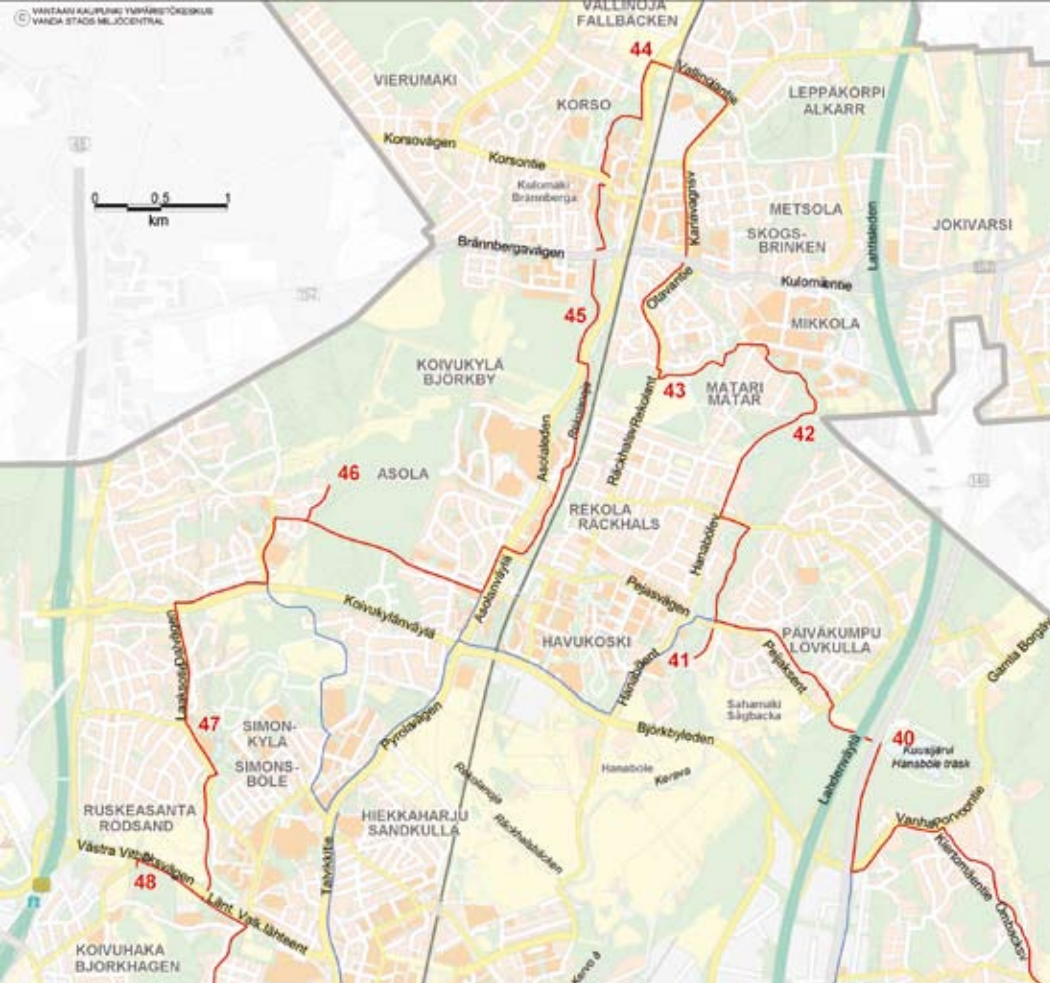
Pappila on 1800-luvun puolivälissä istutetun puiston ympäröimä. Puistossa ja muuallakin kirkon alueella on komeaa vanhaa puustoa: isoja tammia, vaahteroita, kuusia, lehtikuusia, lehmuksia ja saarnia.

Kuva: Jaakko Vähämäki

Pyöräillen Itä-Vantaalla

Kuva: Vantaan kaupungin kuvapankki

28 Hakkilan kivisilta

Kulttuurihistoriallisesti merkittävä Hakkilan kivisilta on rakennettu vuonna 1897. Kivisiltaa pitkin Turun - Viipurin maantie eli Kuninkaantie on aikoinaan ylittänyt Keravanjoen. Sillan perustuksena on hirsiarina. Komea silta on holvattu graniittiharkoista, tosin sillan kannen ja holvin väli on sidottu osittain luonnonkivilohkareista. Sillan ympäristössä voi kesäiltoina nähdä lepakoita lentelemässä.

Håkansbölen kartano

29 Stenkullan mäki

Keravanjoen kivisillalta, 250 metriä Hakkilan suuntaan Tikkurilantien pohjoispuolella, sijaitsee Stenkullan mäki. Alueella kasvaa monia arvokkaita kasvilajeja. Mäen kasvistoon kuuluu muun muassa liuskarauniainen sekä tyypillisiä kallioketokasveja kuten keto-orvokki, mäkitervakko, kanerva ja ahosuolaheinä. Kaupunki pyrkii säilyttämään maankäyttöä suunnitellun tällaiset paikallisesti arvokkaat, pienialaisetkin kohteet, joiden rakentamisella saavutettaisiin vain vähäisiä taloudellisia hyötyjä, mutta rakentamatta jättämisellä sen sijaan suuri hyöty luonnon monimuotoisuudelle ja viihtyisyydelle.

30 Håkansbölen kartano

Nykyisin Vantaan kaupungin omistama Håkansbölen kartano ja kartanon pihapiiri ympäröivine peltoineen on osa Sotunginlaakson valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä. Kartanon kantatila on peräisin 1600-luvulta, joskin alueella on ollut viljelyksiä jo 1500-luvulla.

Kartanon nykyinen jugend-tyylinen edustava päärakennus on rakennettu 1900-luvun alkupuolella. Kartanon läheisyydessä puron rannassa sijaitsee vanha hirsirakennus, Mutteritalo. Rakennus on ollut alkuaan klassistyylinen huvimaja, joka on rakennettu vuonna 1775 Ruotsin kuninkaan Kustaa III:n Suomen käynnin kunniaksi. Nykyisin huvimaja toimii asuinrakennuksena.

Kartanon puisto on istutettu 1780-luvulla. Puisto on rakentunut nykyiseen muotoonsa pitkän ajan kuluessa ja useiden kartanonomistajien vaikutuksesta. Puiston nykyinen ilme on peräisin 1900-luvun alusta.

Puistoalue muodostuu laajoista nurmialueista puistokäytävineen sekä iäkkäistä jalopuista, kuten tammija lehmuskujista, koivuista ja saarnis-

ta. Alueella kasvaa myös pensas- ja kukkaistutuksia. Vantaan kaupunki aloitti kartanopuiston kunnostustyöt vuonna 2008. Vuoteen 2010 jatkuvien kunnostustöiden tavoitteena on palauttaa puistoalue entiseen loistoonsa.

Kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi Håkansbölen kartanoalueella on tärkeä merkitys luonnon monimuotoisuudelle. Kartanon alueella kasvavilla tammilla elelee esimerkiksi kaunis ja Suomessa melko harvinainen päiväperhoslaji, tamminopsasiipi. Alueen rehevissä pensaikoissa viihtyvät lisäksi monet lintulajit, muun muassa paju-sirkku ja satakieli. Puiston vanhoja puita naputtelee myös palokärki ja hämäränä kesäiltana voi ilmassa lennellä äänettömästi lepakoihin kuuluva viiksisiippa.

31 Ojangan käärmekuuset

Ojangossa kannattaa tutustua erikoiseen, rauhoitettuun käärmekuuseen. Kyseessä on tavallisen, suomalaisen kuusen perinnöllinen muoto, jolla oksat eivät haaraudu normaalisti. Käärmekuusten taustalla oleva metsä on rehevää sekametsää, jossa kasvaa runsaasti tammen taimia.

Ojangan metsänhoidossa on pyritty vaalimaan alueen luonto- ja maisema-arvoja sekä suosimaan lehtipuita. Suurista puista vain tammia varjos-

tavia kuusia tai ulkoilijoille vaarallisia lahoja puita on poistettu. Kuitenkin myös lahoavaa puuta on jätetty runsaasti sekä pystyyn että maapuiksi, sillä monet uhanalaiset sammal-, jäkälä-, kääpä- ja hyönteislajit ovat lahopuusta riippuvaisia.

Alueelle on asetettu isokokoisia linnunpönttöjä uuttukyyhyä varten ja sen vuoksi uuttukyyhykanta onkin hyvin tiheä. Lajin tunnistaa pienestä koosta ja siitä, ettei sen siivissä ja kaulassa ole valkoisia kuvioita, kuten isommalla sepelkyyhyllä. Kesykyyhyistä eli pulusta puolestaan uuttukyyhy eroaa yksivärisen harmaana. Lisäksi kesykyyhyllä on yleensä ainakin yläperä valkoinen.

Pienemmissä linnunpöntöissä puolestaan pesivät useat tiaislajit ja kirjosiippo.

Alueella on pesinyt aivan viime vuosiin saakka myös mehiläis-, hiiri- ja kanahaukkoja, mutta kaupungistumisen edetessä haukat ovat joutuneet vähitellen väistymään. Silti maisemassa voi varsinkin loppukesällä ja syksyllä muuttoaikaan nähdä kaartelemassa useitakin haukkalajeja.

32 Kormuniitynoja

Hakunilan kartanon länsipuolella virtaa kauniisti meanderoiva Kormuniitynoja. Luontoarvojensa vuoksi Kormuniitynoja on liitetty Vantaan luonnonalueisiin eli luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeisiin alueisiin.

Kormuniitynojan rannat ovat varsin luonnontilaisia. Hakunilan kartanon kohdalla puronvarressa kasvaa tammia, vaahteroita ja lehmuksia sekä komeita kuusia ja koivuja. Ojan rannoilla on myös vuorijalava, pari pihtakuusta ja kookas hopeapaju. Aluskasvillisuus puolestaan on tavanomaista korkeakasvustoista ruohos-toa. Metsäselänteen kohdalla kasvaa tuomitiehekköjä ja aluskasvillisuus on lehtomaista.

Kormuniitynojan varsilla tavataan myös vaateliaampaa kasvi- ja eläinlajistoa, kuten uhanalaisuusluokittelussa silmälläpidettäväksi luokiteltua ojatädykettä. Alue on myös valtakunnallisesti vaarantuneeksi luokitellun pikutikan elinympäristö ja lisäksi siellä on tavattu muutamia leppäkolajeja.

33 Kyrkberget

Sotungintien pohjoispuolella sijaitseva Kyrkberget on kaunis kalliomäki, joka kohoo korkeimmalta kohdaltaan 52 metriä merenpinnan yläpuolelle. Kyrkberget on määritelty Uudellamaalla paikallisesti arvokkaaksi kalliokohteeksi. Alueella kasvaa muun muassa näsiää, sinivuokkoa, kevätlinnunsilmää, villiintynyttä humalaa, koiranheittä ja ahomansikkaa. Lisäksi kalliometsässä elää Vantaalla paikallisesti uhanalainen perhoslaji kuultomittari. Mäen länsipuolen peltoalueella ja puronvarressa on tavattu mielenkiintoisia päiväperhosia, kuten tuominopsasiipi ja vuoden 2000 vaellusten yhteydessä Suomeen kotiutunut kannussiniisiipi.

Kuva: Jaakko Vähämäki

Kuva: Jaakko Vähämäki

34 Flatberget

Pitkäniityntien päästä pääsee polkua pitkin noin 60 metrin korkeudelle menepinnantasosta nousevalle Flatbergetin kalliometsäalueelle. Flatberget on rauhoitettu luonnonsuojelulla vuonna 2002.

Flatbergetin kallionlaki on avoin ja tasainen. Mäen laella kasvaa jäkälää ja harvakseltaan vanhoja käkkyrämäntyjä. Alueen eteläosassa on komeita yli neljän metrin korkuisia pylväskatajia. Sieltä voi löytää myös pieniä kissankäpälä- ja mäkitervakkokasvustoja. Kalliopainanteet puolestaan ovat osin soistuneet. Kalliolaen kuiva jäkäläpeite vaurioituu herkästi, joten siksi on suotavaa pysytellä poluilla.

Kallion huippua ympäröi järeää kuusta ja koivua kasvava mustikkatyypin metsä, jonka pensaskerroksessa näkyvimpinä ovat pihlajan ja haavan taimet. Mustikka kasvaa rehevänä kenttäkerroksessa. Metsästä on löydetty myös pääkaupunkiseudulla harvinaistunut kämmekkä, valkolehdokki. Flatbergetin luoteisrinteeltä löytyy rehevää lehtoa, jossa viihtyvät näsiä, käenkaali ja sinivuok-

ko. Kallion koillisosassa puolestaan on pieni luonnontilainen isovarpurämeinen suo.

Flatbergetin linnusto on kololintuvaltaista edustaan hyvin eteläsuomalaisen luonnontilaisen kalliometsän lajistoa, esimerkiksi hömö- ja töyhtötimäinen viihtyvät alueella. Reunametsissä pesii lisäksi kanahaukka.

Myös Flatbergetin geologia on mielenkiintoinen, sillä kallioalueen rinteillä on monia harvinaisen kookkaita siirtolohkareita.

35 Högberget

Peltoaukean toisella puolella kohoaa Högbergetin (74,6 m) komea kalliorinne. Jääkausi on aikoinaan hionut rinteän graniittiseinämän pyöreän muotoiseksi. Högbergetin huipulla voi myös ihailla edustavia jäätikön kuluttamia silokallioita, sillä kallion laki on ollut saarena jo Yoldiameren aikaan eli noin 10 000 vuotta sitten. Nykyisin korkeuseroa viereisen pellon pintaan on noin 50 metriä.

Flatberget

Kallion laelta on hyvä tarkkailla Sotungin laakson viljavaa maisemaa tai yllentäviä muuttolintuja. Pesivissäkin linnuissa riittää katseltavaa, sillä kalliota ympäröivässä rinnelehdossa on tavattu runsaasti metsälajeja, kuten uuttukyyhky, varpushaukka, idänuuniintu, käpytikka ja palokärki. Näissä rehevissä rinnelehdossa kasvaa muun muassa harmaaleppiä, tuomia sekä koiranheisiä.

Högbergetin kallioiden laki on jäkälien ja sammalen peitossa, mutta kasvaa kalliolla myös paikoin jäykärölliä, isomaksaruohoa, mäkitervakkoa, kalliohatikkaa ja katajaa. Högbergetin luoteispuolella on kallionnyppylä, jonka ketokasvillisuus, kuten kissankäpäpälät, kertovan mäen historiasta metsälaidunalueena. Högbergetin kalliokeudoilla viihtyvät monet päiväperhoset, kuten kultaja sinisiivet.

Högbergetin monimuotoinen kalliometsäalue (35 ha) on rauhoitettu luonnonsuojelulla vuonna 2006. Alueeseen voi tutustua myös kävellen Kalkkiruukin luontopolkua pitkin.

Kuvat: Oula Salokannel

36 Kullobacka

Kullobacka on yksi Sotungin kylän kulttuurishistoriallisesti avokkaista taloista. Vanha tie kulkee pihapiirin halki niin, että talusrakennukset sijaitsevat molemmin puolin tietä. Punamullattu päärakennus on rakennettu vuonna 1799 ja sitä laajennettiin vuonna 1905. Tuolloin rakennus sai myös nykyisen Jugend-koristelunsa.

Vantaa on aiemmin ollut merkittävä maatalousvaltainen kunta. Nykyisin Vantaan laajimmat maatalousmaiset sijaitsevat Länsi-Vantaalla Seutulan-Riipilän alueella sekä juuri täällä Sotungissa, mistä vielä löytää vanhoja kulttuurimaisemia hyvin hoidettuine viljavine peltoineen.

37 Sotungin kyläalue

Sotungin vanha kylä on pääkaupunkiseudun vanhimpia ja Vantaan parhaiten säilyneitä kyläyhteisöjä. Kylän pellot sijaitsevat kapeahkossa laaksopainanteessa ja tilojen rakennukset laakson keskellä olevilla kukkuloilla. Sotungin kylärakennukset, tiestö, puro ja ympäröivä viljelysalue muodostavat yhtenäisen ja erinomaisesti säilyneen valtakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman.

Varhaisin tieto Sotungista on 1300-luvulta. Iäkkäin rakennuskanta on pääosin peräisin 1700-1800-luvulta. Kyläalueen eri-ikäinen rakennuskanta antaa hyvän kuvan rakennustavan muutoksista 1700-luvulta aina 1900-luvulle asti.

Sotungin vanhimmat tilakeskukset ovat Nygård, jonka päärakennus on peräisin 1750-luvulta sekä Nygårds, jonka päärakennuksen rungon tiedetään olevan samalta vuosisadalta. 1700-luvun lopulta on myös Kullobackan päärakennus. Muista rakennuksista voidaan mainita Kuppiksen keltamullalla maalattu talo, joka sijaitsee Mäntykummuntien puron länsipuolella viljelysten ympäröimällä kor-

kealla mäellä. Päärakennus on rakennettu 1850-luvulla, mutta pihassa on kaksi 1700-luvulta olevaa punamullalla maalattua luhtia. Muita kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi luokiteltuja tiloja alueella ovat Bisa ja Uusitalo.

Kuppiksen talon länsipuolen pelloilla on ollut kivikautinen asuinpaikka, josta on löydetty muun muassa kivikauden aikainen tasatalta.

Sotungin kylä

Kuva: Jaakko Vähämäki

38 Sotungin kalkkilouhokset

Unipolun risteyksessä tien länsipuolella voi tutustua entisaikojen teollisuuden jäänteisiin, sillä alueella sijaitsee vanha kalkkikaivos sekä kalkin polttouuneja. Kalkin louhinta aloitettiin alueella luultavasti jo 1800-luvun alkupuolella ja kaivosten tiedetään olleen toiminnassa vielä 1900-luvun vaihteessa. Kaivosalueella poltettiin kalkkia maanparannusaineeksi.

Sotungin kalkkikaivos on nykyisin oiva esimerkki harvinaisesta ja katoavasta kulttuuriympäristöstä. Aluetta suojellaankin muinaismuistolain nojalla.

Kalkkivaikutuksesta johtuen alueen kasvillisuus on hyvin rehevää. Kalkkikaivoksen ympäristö eli, Bisan metsäalue, käsittää vaihtelevia ja jyrkkärinteisiä pieniä kallioita ja lehtorinteitä. Kalliorinteellä on kauniita kallioniittyjä, joilla kasvaa muun muassa kaunis-kukkaista mäkitervakkoa, haurasloikkaa sekä makeajuurista kallioimarretta. Kallioiden kosteilla lehtomaisilla alarinteillä on puolestaan muun muassa sinivuokkoja, kevätlinnunherneitä ja näsiä.

Kallioalueella saattaa pensaikosta

säikähtää lentoa teeri tai pyy. Lisäksi voit kuulla tilitain, peipon ja lehtokertun laulavan alueella. Peltojen yllä voi liidellä myös hiiri-, mehiläis- tai kanahaukka.

Historiallisiin kalkkilouhoksiin ja alueen luontoarvoihin voi tutustua myös kulkemalla merkittyä Kalkkiruukin luontopolkua pitkin.

Kuva: Jaakko Vähämäki

39 Sotungin perhosniitty

Sotungin pohjoisosissa, Kalkkiuunintien päässä on kesäaikaan oiva mahdollisuus tutustua lukuisiin eri perhoslajeihin. Tien päässä sijaitsevaan laaksopainaumaan kaasuputken avoimelle linjalle on muodostunut muun muassa monille perhoslajeille tärkeä elinympäristö. Kaupunkialueilla tällaisia niin sanottuja korvaavia elinympäristöjä syntyy ihmisen toiminnan tuloksena eliöiden luontaisten elinalueiden vähentyessä. Esimerkiksi juuri tämä kaasuputken linjaukseen syntynyt avoin ympäristö edustaa paahteista ja kuivahkoa elinympäristöä, josta useat kasvi- ja eläinlajit ovat riippuvaisia. Tosin vesakoituminen ja umpeenkasvu uhkaavat tälläkin paikalla muuttaa ympäristön takaisin metsäksi.

Alueella viihtyykin esimerkiksi suuri määrä mittari- ja päiväperhosia, joita kauniina keskikesän päivänä voi nähdä lyhyessä ajassa lennossa satojakin yksilöitä. Joskus mukana voi olla myös kauempaa vaeltaneita Vantaalla harvinaisia lajeja.

40 Kuusijärvi

Kuusijärvi on Vantaan kaupungin omistama ulkoilualue. Se oli aikaisemmin rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla, mutta voimakkaan ulkoilutarpeen vuoksi rauhoitus purettiin 1960-luvun lopulla. Kuusijärvellä sijaitsee Vantaan tärkein uimaranta. Lisäksi Kuusijärven ympäristön monipuolinen maasto tarjoaa hyviä retkeilymahdollisuuksia.

Virkistysarvojensa lisäksi Kuusijärvellä lähialueineen on edelleen tärkeää merkitystä luonnon monimuotoisuudelle, sillä alue tarjoaa vaihtelevan elinympäristön monille kasvi- ja eläinlajeille. Järven koillisreunalla sijaitsevan puron varrella esimerkiksi kasvaa kaunista puronvarsikasvillisuutta sekä hieno tervaleppäkorpi. Järven länsilounaisreunalta puolestaan löytyy neva-reunus, jossa on raatetta, järvikorretta, kurjenjalkaa, mutasaraa ja pullosaraa rahkasammalalustalla sekä Vantaalla harvinaista nevaimarretta.

41 Hanabölenkoski

Hanabölenkoski eli Myllykoski muodostaa maisemallisesti osan Hanabölen kylää, joka on yksi Vantaan merkittävistä historiallisista kyläalueista. Kyläkokonaisuuden keskeiset elementit, kuten viljelypellot, pihapiirit rakennuksineen, tiet sekä vanha myllyalue ovat tunnistettavasti vielä olemassa. Koskessa on ollut mylly 1500-luvun lopulta lähtien, mahdollisesti jo aikaisemminkin. Vanhoista myllyrakennelmista on vielä jäljellä rippeitä.

Hanabölenkosken aluetta on kunnostettu virkistyskäyttöön ja joen yli on rakennettu uusi silta.

Kuusijärvi

42 Matarinkoski

Matarinkoski on Keravanjoessa oleva kaunis koskijako. Sen pohjoisrannalla on kookasta ja tiheää käenkaalioravanmarja-tyypin kuusimetsää, joka pohjoisempana vaihtuu lehtimetsäksi. Puusto on paikoitellen varsin järeää ja luonnontilaisen tuntuista.

Joen rantaan reunustavat tuomipensaikot. Alueella kasvaa viiltosaraa, rentukkaa, mesiangervoa, met-

säorvokkia, mukulaleinikkiä, metsäkurjenpolvea, kevättähtimöä, karhunputkea, tesmaa, pietaryrttiä, kurjenmiekkää ja tuppisaraa.

Kosken reunamalla suvantopaikoissa pesivät sorsalinnut ja rannalla puolestaan erilaiset pensaslinnut, kuten lehtokerttu. Lisäksi Matarinkosken ympäristössä esiintyy uhanalainen pikkutikka, jonka voi hyvällä on-

nella nähdä naputtelemassa kuolleita rantapuita. Sille kelpaavat pienetkin toukkaiset lepät ja muut lehtipuut toisin kuin muille tikoille, jotka etsivät ravintonsa usein hyvin vanhoista ja kookkaista puista.

Matarinkosken alueella kulkee luonnolle tärkeä ekologinen käytävä. Termillä tarkoitetaan mahdollisimman luonnonmukaista viheryhdyttä esimerkiksi kahden asutuksen tai muun rakennetun ympäristön toisistaan eristävän luonnonalueen välillä. Matarinkosken ekologinen käytävä mahdollistaa eläinten luontaisen liikkumisen lännestä lentoaseman ja Kulomäen metsäalueilta Sipoonkorven laajalle metsäalueelle. Ekologinen käytävä muodostaa yhdessä uhanalaisten lajien elinympäristölaikujen sekä muiden luonnonympäristöjen kanssa verkoston, joiden säilyttäminen kaupunkia rakennettaessa on luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää.

Kuva: Pentti Turunen

43 Jääkauden jälkiä Matarissa

Matarin metsäalueella näkyvät erityisen selvästi useat jääkauden jälkeensä jättämät merkit. Alueen keskiosissa on pieni ja jyrkkä koillis-lounais-suuntainen silokallio, jonka pinnalla on erilaisia uurteita ja murroksia osoituksena jään kulusta. Kalliossa näkyy myös jyrkkä suojasivu, jonne on kerääntynyt runsaasti jäänsulamisvesien kuljettamia irtaimia kivenlohkareita.

Lisäksi alueella esiintyy kahden tyyppisiä jääkauden jälkeensä jättämiä moreenimuodostumia, drumliineja ja De Geer -moreeneja. Drumliinit ovat syntyneet mannerjään sisällä lajittumattomasta pohjamoreenista ja ne näkyvät muutaman metrin korkuisina moreenikasautumina, jotka ovat jään kaakkois-luoteisliikkeen suuntaisia. Useimmiten niillä on luoteispäässään kallioydin ja ne sisältävät maata savesta isompiin kivenlohkareisiin. De Geer -moreenit puolestaan ovat reunamoreeneja. Ne ovat syntyneet jään reunan eteen ja ovat siis koillis-lounaissuuntaisia. Niiden aines on yleensä lajittuneempaa moreenia, jopa hiekkaa.

Itämeren merivaiheiden aikana jääkauden aikaiset moreenimuodostumat ovat huuhtoutuneet voimakkaasti. Irtain maalaji on huuhtoutunut pois ja jäljelle ovat jääneet suuret lohkarit drumliinien ja reunamoreenien harjalle. Matarin metsäalueen keskiosassa onkin seitsemän suurta siirtokivilohkareita. Lisäksi alueen koilliskulmaan, nykyisen sähkölinjan alle, on muodostunut suurehko luola.

Vanhan kansan keskuudessa siirtolohkareiden syntyyn liittyy tarina jättiläisistä eli hiisistä. Tarinan mukaan siirtolohkarit ovat syntyneet siten, että hiisi on suutuspäissään viskellyt kiviä ympäriinsä. Siksi kiviä on sellaisillakin paikoilla, joissa ne eivät ole voineet irrota läheisestä kallioista.

Todellisuudessa siirtolohkarit ovat syntyneet jääkauden aikana. Jääkausi irrotti kulkiessaan peruskallioista suuria kivenlohkareita. Kun jäätikkö sulii, lohkeili siitä meren rannassa suuria jäävuoria. Niiden pohjaan tarttuneet tai jään sisässä olleet kivenlohkarit kulkeutuivat jäävuorien mukana merelle ja tuulet ja merivirrat kuljettivat sulavaa jäävuorta

eteenpäin. Kivenlohkare saattoi irrota jäästä jo merellä tai jäävuori ajautui silloiselle rannikolle tai saarten rannoille ja kivenlohkarit jäivät jään suluttua niille sijoilleen.

Matari

Kuva: Oula Salokannel

44 Rekolanoja

Rekolanoja virtaa Korson keskustan läpi jyrkkäreunaisessa laaksoissa. Laakson itäreunalla on hienoa lehtoa ja sen rinteillä on näkyvissä muinaisen Litorina-meren rantaviivaa. Korson keskustan eteläpuolella puronvarren kasvillisuus muuttuu lehtomaiseksi ja siellä kasvaa kieloja, kurjenpolvia, valkovuokkoja ja mukulaleinikkejä. Avoimemmilla lehtorinteillä kasvaa aluskasvillisuutena runsaana myös muun muassa käenkaalia. Paikoin puron varrella on lähteisiä kohtia rentukoineen, mustapalsameineen ja lehtoleinikkeineen. Lisäksi puronvarsilla on tuomitiheikköjä, joiden aluskasvillisuudessa on lehtotähtimöjä, valkovuokkoja ja mesiangervoja.

Rekolanojan tuomitiheikköt tarjoavat pesäpaikkoja esimerkiksi satakielelille ja mustapääkertuille, joiden laulua voi kuulla toukokuun loppupuolelta juhannuksen tienoille saakka.

Korson halki virtaavan Rekolanojan laaksoon rakennettu Korson keskustapuisto on myös tutustumisen arvoisen kohde. Puistoon ojan uomaan on tehty allikoita vesilinnuille. Rannoilla risteilevät koivujen reunustamat

polut Rekolanojan ylittävine pienine siltoineen. Kaiken kaikkiaan puisto on Vantaalla ainutlaatuinen kokonaisuus.

Rekolanoja ja Ankkalampi

Kuva: Oula Salokannel

45 Rekolanojan meandereita

Rekolanojassa nähdään kauniita meandereita. Ne ovat syntyneet virtaavan veden syövyttävästä vaikutuksesta savialustalla. Joen uoma mutkittelee ja polveilee puolelta toiselle. Rekolanojan rantamilla on sekä lehtoja, niittyjä että peltoja. Hienointa osaa purosta edustaa Koivukylän ja Korson välinen alue.

Lehtometsissä koivu- ja kuusi-puuston alla kasvaa lehtokortteita, mukulaleinikkejä, tuomia ja kurjenmiekköjä. Niityillä esiintyy lehtipuita ja vuohenputkia, mesiangervoja, valkovuokkoja, kevätlinnunherneitä ja imikkää. Lisäksi puronvarrella aivan Peijaksentien kohdalla kasvaa Vantaalla luonnonvaraisena varsin harvinainen kullero. Myös vesikasvillisuus on Rekolanojassa edustavaa, sillä se on muun muassa vesiruton, pikkuvitan ja pikkulimaskan kasvupaikka.

Puronvarren luonnontilaiset pensaikot lisäävät luonnon monimuotoisuutta tiheän asutuksen keskellä. Kevätiltaisain alueella voi kuunnella satakieltä, viitakertusta, pensassirkalintua sekä kerttuja. Ojassa uivat piisamat ja vesimyyrät. Rata- ja katurakennustöiden yhteydessä puron kulku-uomaa on paikoin muutettu. Alueen asukkaiden toivomusten mukaisesti Rekolanoja pyritään kuitenkin säilyttämään kaupunkirakentamisesta huolimatta mahdollisimman luonnomukaisena.

46 Ilojan Isoniittu

Tässä kohdassa kannattaa hieman poiketa sivuun pyöräilyoppaan pääreilitä ja käydä tutustumassa Isoniitun perhosniittyyn. Nykyisen voimalinjan alla on aikoinaan sijainnut vanha niitty, mistä myös alueen nimi, Isoniittu, juontaa juurensa. 2000-luvun alkupuolella alueella on tehty hoito- ja kunnostustoimenpiteitä. Toimen-

piteiden tarkoituksena on parantaa päiväperhostoukkien ravintokasvien kasvua ja lisätä alueen avoimuutta, mikä puolestaan parantaa alueella viihtyvien perhoslajien elinolosuhteita. Tällaiset Isoniitun kaltaiset korvaavat elinympäristöt ovat monille kasvi- ja eläinlajeille tärkeitä elinalueita yhä tiivistyvän kaupunkirakenteen keskellä.

Isoniitun alueella kasvaa lukuisia päiväperhosten ja niiden toukkien tarvitsemia kasveja, kuten metsäkurjenpolvea, ahomansikkaa, metsäorvokkia ja mesiangervoa. Alueella on myös Vantaalla melko harvinaista ketoneilikkaa. Lisäksi kosteilla niittylaikuilla kukkii kullero.

Isoniitulla esiintyvistä päiväperhoslajeista mainittakoon esimerkiksi ketokultasiipi, kirjoverkkoperhonen ja idänniittyperhonen. Alueella esiintyy myös muita Vantaalla vähälukuisia ja paikallisesti uhanalaisia päiväperhosia.

Lämpimänä kesäpäivänä metsänreunan yläpuolella voi nähdä kaartelemassa myös mehiläishaukan, joka pesii läheisen kuusikon kätköissä.

Nokimittari

Kuva: Jaakko Vähämäki

47 Ristipuro

Ristipuro on asutuksen ja teiden ympäröimä osa kauniisti meanderoivaa Kylmäojan puroalaksoa. Alueen pohjoispäässä Simonkyläntien eteläpuolella puron varrella kasvaa lehtomaisia kasvillisuutta, mutta puroalakson eteläpää, Kallioruohontien kohdalla, on luontoarvoiltaan alueen arvokkainta osaa. Siellä puustossa on kauniita kookkaita tuomia, harmaaleppiä ja suuria kuusia. Pensaskeroksessa kasvaa mustaherukkaa, seljaa ja vadelmaa. Aluskasvillisuus puolestaan on korkearuohoista ja lehtomaista,

jossa lajistoon kuuluu muun muassa tummarusokki, rönsyleinikki, ranta-alkpi, peurankello ja purtojuuri. Lisäksi puron rannoilla kasvaa komeita kotkansiipikasvustoja.

Kylmäojan varsia kannattaa seurailta aina Valkoisenlähteentielle saakka. Kevätkesäisin puronvarren lintukonsertti voi olla korvia huumaava satakielten, rastaiden ja kerttujen laulaessa. Lisäksi puron varrella viihtyy esimerkiksi lahoppuusta riippuvainen, uhanalainen pikkutikka.

Ristipuro

Kuva: Kasperii Rajjos

48 Arboretum - ystävydenpuisto

Vantaan kaupungin suunnittelema ja rakentama puulajipuisto, arboretum, Koivuhaassa on osa Tikkurilan keskuspuistoa. Arboretumiin on istutettu noin 150 puuvartista kasvilajia, lisäksi siellä esiintyy luonnostaan noin 20 lajia. Ensimmäiset puuntaimet istutettiin alueelle vuonna 1985 ystävyyspuistotapahtumassa. Varsinaisen puulajipuiston rakentaminen alkoi kuitenkin 2000-luvun alkuvuosina.

Arboretumissa voi kokea varsin monia erilaisia tunnelmia; synkkää kuusikkoa, heleää lehtipuumetsiköä ja kuivaa männikköä rikastettu-

na erikoisemmilla puu- ja pensaslajeilla. Arboretumissa kannattaa vierailla eri vuodenaikoina. Kevät ja kesä ovat puistossa hienoa aikaa runsaasti kukkivine puineen. Syksyllä puolestaan loistavissa syysväreissä hehkuva puusto värjää maiseman taas uuteen tunnelmaan. Talvella ikivihreät kasvit ovat puistossa laajasti edustettuina.

Puiston kasvilajistoon tutustumisen ohessa on mahdollisuus pieneen lepoetkeen luonnon keskellä, sillä arboretumissa on levähdyspaikkoja sekä piknikpöytä, jonka äärellä voi pysähtyä nauttimaan eväitä.

Arboretum - ystävydenpuisto

Kuva: Jaakko Vähämäki

Muita pyöräilyreitit suunnittelussa apuna toimivia maksuttomia ulkoilukarttoja, oppaita ja esitteitä, joita voi tiedustella kaupunkien palveluista:

- Pääkaupunkiseudun ulkoilukartta 2008 (Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit)
- Virkisty Vantaanjoella 2007 ja Virkisty Keravanjoella 2007 (Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistysten liitto ry ja Uudenmaan Liitto)
- Lähde retkelle pääkaupunkiseudun luontoon, retkikalenteri (Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit)

Apua pyöräilyreitit suunnitteluun saa myös Internetistä esimerkiksi seuraavista osoitteista:
<http://www.vantaa.fi> > Liikenne > Pyöräily ja jalankulku
<http://www.kaupunkipolut.fi>
<http://kevytliikenne.ytv.fi/>
<http://www.poljin.fi>
<http://www.pyoraillensuomessa.fi>

Jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet

- Jalan, hiihtäen, pyöräillen ja ratsain liikkuminen on yleensä sallittua luonnontilaisilla tai siihen verrattavilla alueilla, jos siitä ei aiheudu maanomistajalle vahinkoa. Liikkumisoikeutta on rajoitettu pihamailla, pelloilla ja istutuksilla. Viljelyksillä ei saa liikkua kesäaikaan. Tilapäinen leiriytyminen on myös yleensä sallittua, ei kuitenkaan yleisillä alueilla tai asutuksen välittömässä läheisyydessä.
- Toisen pihamaata ei saa käyttää kulkutienä. Liikkumista on usein rajoitettu myös luonnonsuojelualueilla. Kulkua eri alueilla voidaan rajoittaa vain viranomaisten päätöksiin perustuvien kielloin. Yleensä kieltotaulussa mainitaan tämä viranomaisen, joka useimmiten on lääninhallitus, tai alueellinen ympäristökeskus. Asukkaiden itsensä laittamia kieltotauluja tulee pitää toiveina, joita mahdollisuuksien mukaan on syytä noudattaa.
- Rauhoittamattomia kukkia, metsämarjoja ja sieniä voi poimia sieltä, missä liikkuminenkin on sallittua.
- Nuotiota tai muuta avotulta ei saa tehdä ilman asianomaisen lupaa toisen omistamalle tai hallinnassa olevalle maalle ilman pakottavaa tarvetta. Retkikeittimen tai lämmitys- tai valaistuslaitteen taikka muun maapohjasta eristetyn laitteen käyttöön ei tarvita lupaa, koska tällaisessa laitteessa pidettävää tulta ei katsota avotuleksi. Jos metsäpalovaara on ilmeinen, avotulta ei saa sytyttää metsään tai sen läheisyyteen edes maanomistajan luvalla. Jokainen on mahdollisuuksiensa mukaan velvollinen valvomaan, että siellä, missä hänellä on määräysvalta, noudatetaan paloturvallisuutta koskevia sääntöjä ja määräyksiä.
- Onkiminen ja pilkkiminen ovat maksuttomia yleiskalastusoikeuksia eli jokamiehenoikeuksia. Niitä ei kuitenkaan saa harjoittaa lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikoissa tai muilla vesialueilla, joissa kalastuslainsäädännön tai sen perusteella annettujen määräysten mukaan kalastaminen on kielletty.

Pyöräile turvallisesti!

- Kevyen liikenteen väylällä pyöräillään oikeanpuoleisessa reunassa – ohita vasemmalta. Kävelijä saa valita kumpaa reunaa kulkee. (Liikennemerkki 1.)
- Jos pyörätie ja jalkakäytävä on erotettu toisistaan yhteisellä viivalla, pyöräilijä ja jalankulkija kulkevat liikennemerkkin osoittamalla puolellaan. (Liikennemerkki 2.)
- Suojatietä pitkin saa pyöräillä, kun pyörätie jatkuu sen molemmin puolin.
- Jalkakäytävällä ei saa pyöräillä. Alle 12-vuotias lapsi saa pyöräillä jalkakäytävällä, mutta hän ei saa aiheuttaa kohutonta häiriötä jalankululle. (Liikennemerkki 3.)
- Pyörätieltä ajoradalle tai suojatielle tullessaan pyöräilijän pitää väistää muita ajoneuvoja, paitsi kun,
 - muille on liikennemerkkein merkitty väistämisvelvollisuus (kärkikolmio tai stop)
 - auto kääntyy pyöräilijän ajosuunnan poikki
 - muu liikenne on tulossa pihasta, pysäköintipaikalta, huoltoasemalta tai muulta vastaavalta alueelta.

- Ajoradalla pyöräiltäessä pyöräilijä ja autoilija ovat tasa-arvoisia: oikealta tulevaa pitää väistää, jollei liikennemerkkein muuta osoiteta, vasemmalle kääntyvä väistää aina vastaan tulevaa.
- Pyöräteiden keskinäisissä risteyksissä pyöräilijät ovat tasa-arvoisia: väistä oikealta tulevaa, vasemmalle kääntyvä väistää vastaan tulevaa.
- Bussiin nousevia tai sieltä poistuvia pitää väistää.
- Käytä pyöräillessäsi kypärää.
- Näytä kääntyessäsi kädellä suuntamerkkiä.
- Noudata aina tilanteeseen sopivaa nopeutta ja käytä tarvittaessa soittokelloa.
- Opettele liikennesäännöt.

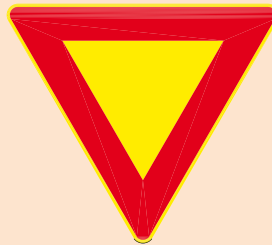
Liikennemerkki 1
(Yhdistetty pyörätie
ja jalkakäytävä)

Liikennemerkki 2
(Pyörätie ja jalka-
käytävä rinnakkain)

Liikennemerkki 3
(Jalkakäytävä)

Kärkikolmio

Stop

Vantaan kaupunki
Vanda stad

